

Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2015; Ліра ЛТД. – 468 с.

2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 60 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 103 Конституції України в контексті положень її статей 5, 156 та за конституційним зверненням громадян Галайчука Вадима Сергійовича, Подгорної Вікторії Валентинівни, Кислої Тетяни Володимирівни про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої, четвертої статті 5 Конституції України (справа про здійснення влади народом) // Офіційний вісник України. – 2005. – № 41. – Ст. 2605.

**Професор кафедри цивільного
права і процесу НАВС к.ю.н.,
доцент**

**Чурпіта Ганна Вікторівна
ВИЗНАННЯ ШЛЮБУ НЕУКЛАДЕНИМ**

Державна реєстрація шлюбу встановлена для забезпечення стабільності відносин між жінкою і чоловіком, охорони прав та інтересів подружжя, їхніх дітей, а також інтересів держави та суспільства. Відповідно до частин 1, 2 ст. 34 Сімейного кодексу України (далі – СК України) присутність нареченої та нареченого в момент реєстрації їхнього шлюбу є обов'язковою. Реєстрація шлюбу через представника не допускається. Тому порушення цієї норми, а саме – реєстрація шлюбу за відсутності одного з наречених, присутність іншої особи як нареченого (нареченої), реєстрація шлюбу за підробленими документами, за довіреністю тощо, свідчать про те, що такий шлюб не є укладеним.

У ЦПК України не передбачено спеціальної процедури розгляду справ про визнання шлюбу неукладеним, а отже, розгляд цієї категорії цивільних справ відбувається на підставі загальних правил окремого провадження. Утім, виходячи з норм СК України, свою специфіку процесуальної форми ці справи вже ж мають, а саме:

1. Заява про визнання шлюбу неукладеним подається до суду за правилами загальної територіальної підсудності – за зареєстрованим у встановленому порядку місцем проживання або за зареєстрованим у встановленому порядку місцем перебування заявника.

2. Заявниками у справах про визнання шлюбу неукладеним можуть бути будь-які заінтересовані особи. Ними найчастіше є подружжя або один із нього.

Відповідно до попередньої редакції цієї норми (до внесення змін Законом України № 1697–VII від 14 жовтня 2014 р.) заяву про визнання шлюбу неукладеним мав право подавати і прокурор, але у такому випадку він не набував цивільного процесуального статусу заявника, а залишався особою, якій законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб. Закон України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. позбавив прокурора відповідного права, що, на наш погляд, є досить спірним, адже розгляд справ про визнання шлюбу неукладеним завжди пов'язаний із встановленням порушень сімейного законодавства України.

Як заінтересовані особи у справах, що аналізуються, можуть брати участь: другий із подружжя; діти подружжя; відповідний орган Державної реєстрації актів цивільного стану (далі – орган ДРАЦСу) та інші особи.

Крім того, відповідно до ст. 45 ЦПК України у справах про визнання шлюбу неукладеним можуть брати участь органи та особи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб.

Зважаючи на те, що ні сімейне, ні цивільне процесуальне законодавство України не містить обмежень щодо представництва у справах про визнання шлюбу неукладеним, заявник, заінтересовані особи, а також органи та особи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб, можуть брати участь у таких справах як особисто, так і через представника.

3. До предмета доказування у справах про визнання шлюбу неукладеним входить тільки один факт – відсутність нареченої і (або) нареченого під час державної реєстрації шлюбу.

Принагідно зауважимо, що факт відсутності нареченої і (або) нареченого під час державної реєстрації шлюбу може бути встановлений в порядку іншого виду судочинства – провадження у справах про адміністративні правопорушення (наприклад, постановою суду у справі про повідомлення неправдивих відомостей органам державної реєстрації актів цивільного стану (ст. 212–1 КпАП України)). В такому випадку у досліджуваній категорії цивільних справ відповідний факт буде мати преюдиціальне значення і не підлягатиме доказуванню.

4. Шлюб визнається неукладеним від дня його державної реєстрації органом ДРАЦСу. На підставі відповідного рішення суду запис про такий шлюб, а також свідоцтво про шлюб анулюються відповідним органом ДРАЦСу, дипломатичним представництвом чи консульською установою України (ст. 48 СК України, п. 4.6 Правил внесення змін до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання).

5. Неукладений шлюб не породжує жодних прав та обов'язків подружжя. Як зазначається в юридичній літературі, неукладений шлюб – це юридичний нуль [1]. І якщо недійсний шлюб може у певних випадках бути визнаний дійсним, то для неукладеного шлюбу таких правових наслідків закон не передбачає [2, с. 83].

Відтак у разі визнання судом шлюбу неукладеним: а) кожна зі сторін (незалежно від її добросовісності або недобросовісності) не набуває прав та обов'язків подружжя; б) дитина, яка народилася у неукладеному шлюбі, вважається такою, що народилася поза шлюбом; в) якщо особа одержувала аліменти від того, з ким перебувала в неукладеному шлюбі, сума сплачених аліментів вважається такою, що одержана без достатньої правової підстави, і підлягає поверненню, тощо.

Як підсумок, треба зазначити: суд захищає сімейні права та інтереси подружжя в порядку неповідомного цивільного судочинства шляхом визнання шлюбу неукладеним, застосовуючи такий спосіб захисту як анулювання правовідношення. На відміну від припинення правовідношення, анулювання правовідношення є способом захисту сімейних прав та інтересів, внаслідок застосування якого правовідношення вважається таким, яке ніколи не існувало. Таким чином, анулювання правовідношення фактично передбачає виправлення допущеної помилки при виникненні сімейних правовідносин, тобто йдеться про так зване «квазіправовідношення».

Список використаних джерел:

1. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України / [Харитонов Є. О., Харитонova О. І., Білоусов, Ю. В. та ін.] ; за ред. Є. О. Харитонova. – [Вид. 2-ге, допов.]. – Х. : ТОВ «Одіссей», 2008. – 560 с. // Юрисконсульт : народний правовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/sku.html>.

2. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України / [Ківалов С. В., Червоний Ю. С., Волосатий Г. С. та ін.] ; за ред. Ю. С. Червоного. – К. ; О. : Юрінком Інтер, 2008. – 504 с.

**Доцент кафедри цивільного права і
процесу НАВС, к.ю.н., доцент**

Шаповал Леся Іванівна

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ

На сьогоднішній день реалізація конституційних прав власника здійснюється, зокрема, за допомогою різноманітних цивільно-правових договорів, у тому числі й тих, які забезпечують безоплатне передання майна. Основним договором такої спрямованості є договір дарування.

Як вбачається з практики, чинний Цивільний кодекс України (далі ЦК) не розв'язує усіх проблем укладання і виконання договору дарування, не всі положення Глави 55 ЦК можна визнати обґрунтованими та чітко визначеними, деякі з них потребують змін або подальшого вдосконалення.

Розкриття цих нових підходів і проблем їх практичного застосування зумовлюють актуальність даної статті.

Згідно ч.1 ст. 717 ЦК, договір дарування — це договір, за яким одна сторона (дарувальник)